

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра корекційної освіти

Затверджено

Вченою радою ХДУ
Протокол № 13 від 27.06.2018

Товстоган В.С.

Спецметодика професійного відбору та профорієнтації

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності «016 Спеціальна освіта»
денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів

Херсон - 2018

Товстоган, В. С.

Т 50 Спецметодика професійного відбору та профорієнтації. Методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти магістр спеціальності «016 Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів / В. С. Товстоган. – Херсон: Вишемирський В. С., 2018. – 40 с.

ISBN 978-617-7573-62-2 (електронне видання)

Укладач: доцент **Товстоган В.С.**

Рецензенти: в.о. першого проректора- проректора з науково-педагогічної та навчальної роботи ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор **Гладуш В. А.**
доцент кафедри органічної та біологічної хімії, кандидат педагогічних наук, доцент **Решнова С.Ф.**

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ
Протокол № 13 від 27.06.2018 р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ
Протокол № 5 від 20.06.2018 р.

Обговорено на засіданні кафедри корекційної освіти
Протокол № 10 від 07.05.2018 р.

ISBN 978-617-7573-62-2

© ХДУ, 2018
© В. С. Товстоган, 2018
© ФОП Вишемирський В.С., 2018

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Зміст дисципліни	8
2 План лекційного курсу	11
3 Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять	18
4 Методичні вказівки до самостійної роботи студентів.....	28
5 Контрольні питання з дисципліни	33
6 Рекомендована література	35
7 Тематика рефератів	39

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Спецметодика професійного відбору та профорієнтації» входить до варіативної частини, і розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів ступеня вищої освіти магістр спеціальності «016 Спеціальна освіта» денної та заочної форм навчання.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Спецметодика професійного відбору та профорієнтації» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності «016 Спеціальна освіта».

Метавивчення дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни є формування компетентного фахівця зі спеціальної освіти шляхом оволодіння ним дидактичними, методичними та соціально-психологічними основами організації і здійснення системи профорієнтаційної роботи в спеціальному загальноосвітньому закладі, результатом якого є адекватне професійне визначення вихованців з порушенням розумового розвитку.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є такі:

Методичні:

- надати магістрам знання з дидактичних, методичних, соціально-психологічних основ впровадження у практику роботи спеціальних шкіл спецметодики професійного відбору та профорієнтації;
- володіти методикою проведення професійної просвіти, профконсультації та профдіагностики з особами з порушенням розумового розвитку залежно від віку;
- володіти методами, формами співпраці з батьками в аспекті професійної орієнтації та оптимального професійного відбору (підбору) їхній дитині з особливими освітніми потребами;
- використовувати міжпредметні зв'язки для здійснення системної профорієнтації як в класно-урочній, так і в позакласній роботі;
- адекватне застосування мети, змісту, методів, засобів, форм проведення профорієнтаційної роботи, як засобу професійного визначення учнів з порушенням інтелектуального розвитку;

Пізнавальні:

- оволодіти основним понятійним апаратом з профорієнтації та профвідбору і розуміти його прикладне значення;
- знати основні компоненти системи профорієнтаційної роботи з дітьми з порушенням розумового розвитку та їх органічний взаємозв'язок;
- ознайомити зі змістом, формами й методами здійснення профорієнтації, її організацією в спеціальній школі;
- володіти змістом професіограм професій, яким навчають учнів; складати професіограму за описом професії в регіоні; знати шляхи отримання потрібних учням професій;

– сприяти розвитку інтересів і здібностей обстежуваного, об’єктивно оцінювати його можливості та зіставляти їх з вимогами професії, приймати обґрунтоване рішення щодо можливого вибору професії.

– знати провідні професії економічного району, класифікації професій за галузевою ознакою, предметом праці, змістом та здійснювати їх аналіз;

– знати шляхи здобуття учнем професії;

- прищепити необхідні психологічні знання щодо здійснення профорієнтаційної роботи в школі: зокрема, професійно важливі та особистісні якості, здібності, компетентності, які забезпечують молодій людині оптимальний вибір з обраного профілю трудового навчання;

- ознайомити студентів із навчальним планом, робочою програмою з вказаної дисципліни,

– на основі отриманих знань орієнтуватися в сучасних наукових концепціях, нормативних документах стосовно порушеного розвитку дітей, компетентно ставити й вирішувати відповідні практичні й дослідницькі завдання;

- узагальнити знання студентів стосовно структури підготовки корекційного педагога, вимог до його професіограми;

Практичні:

- володіти методикою проведення профвідбору та профорієнтації в спеціальній школі;

– - володіти навичками поділу й загальною характеристикою трудової діяльності представників професій типу “людина-людина”, “людина-природа”, “людина-знакова система”, “людина - техніка”, “людина-художній образ”; схемами аналізу змісту професій (професіограми);

- володіти методикою проведення діагностичного обстеження учнів з метою вивчення стану сформованості професійно важливих якостей і здібностей у школярів;

- вміти співпрацювати з батьками в аспекті професійної орієнтації та оптимального професійного відбору (підбору) їхній дитині з особливими освітніми потребами;

- застосовувати міжпредметні зв’язки, корекційно-розвивальні заняття для розвитку та корекції професійно важливих якостей, загальних та спеціальних здібностей молоді з психічними та (або) фізичними порушеннями;

- забезпечувати диференційоване спрямування учнів за існуючими у спеціальному освітньому закладі профілями трудового навчання з урахуванням потреб регіону;

- володіти методами психолого-педагогічної корекції в межах професійних обов’язків;

- володіти методологією проведення психолого-педагогічних досліджень з метою розвитку та корекції дітей з різноманітними порушеннями, зокрема, методикою проведення діагностичного обстеження учнів з метою вивчення стану сформованості професійно важливих якостей і їхніх здібностей;

- вміти враховувати при виборі (підборі) професії учнем стан сформованості психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, психомоторики, емоційно-вольової сфери), особистісних якостей, особливості нервової системи;

- вміти аналізувати та описувати експериментальні дані, готувати матеріали до публікацій.

- вміти аналізувати, узагальнювати та упроваджувати передовий педагогічний досвід щодо здійснення профорієнтації та профвідбору (профпідбору) з учнями з порушенням розумового розвитку;

- одержувати нові професійні знання шляхом ознайомлення з відповідною науковою та методичною літературою.

Очікувані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- базові поняття, структуру системи професійної орієнтації в спеціальній школі; необхідні професійно важливі та особистісні якості, здібності, що забезпечують молодій людині оволодіння обраним профілем трудового навчання;

- мету, зміст, методи, засоби, форми проведення профорієнтаційної роботи в школі, їх диференціацію залежно від віку учня, його етіології та патогенезу;

- формулу вибору професії учнем;

- обов'язки фахівців, які забезпечують диференційоване спрямування учнів щодо існуючих у спеціальному освітньому закладі профілів трудового навчання;

- зміст професіограми та її складової - психограми,

- структуру діагностичного обстеження учня залежно від віку, профілю трудового навчання згідно вимог професіограм професій, що вивчаються в школі;

- форми співпраці з батьками щодо здійснення профорієнтаційної роботи в школі залежно від віку дитини;

- знати провідні професії економічного району, класифікації професій за галузевою ознакою, предметом праці, змістом та здійснювати їх аналіз;

- шляхи здобуття професії, потреби регіону в актуальних професіях;

- психологічні особливості учнів, які навчаються в спеціальному навчальному закладі, та засоби їх корекції;

- знати вимоги професій до людини, передбачених програмами для спеціальних шкіл; особливості праці представників професій типу "людина-людина", "людина-природа", "людина-техніка", "людина-знакова система", "людина-художній образ";

- необхідні професійно важливі якості для тієї чи іншої професії і способи їх розвитку в учнів;

- особливості й закономірності побудови навчально-виховного процесу щодо осіб з психічними та (або) фізичними порушеннями розвитку.

вміти:

- адекватно, залежно від віку, етіології та патогензу учнів, використовувати мету, зміст, методи, засоби, форми проведення профорієнтаційної роботи, як засобу професійного визначення учнів з порушенням інтелектуального розвитку;

- володіти методикою проведення діагностичного обстеження учнів для вивчення стану сформованості професійно важливих якостей і здібностей у школярів та здійснення на цій основі профвідбору (профпідбору) учнів;

- застосовувати в навчальному процесі формулу вибору професії учнем;

- володіти навичками поділу й загальною характеристикою трудової діяльності представників професій типу “людина-людина”, “людина-природа”, “людина-знакова система”, “людина - техніка”, “людина-художній образ”; схемами аналізу змісту професій (професіограми);

- враховувати при виборі (підборі) професії учнем стан сформованості психічних процесів (мислення, пам'яті, уваги, психомоторики, емоційно-вольової сфери), особистісних якостей, особливості нервової системи;

- співпрацювати з батьками в аспекті професійної орієнтації та оптимального професійного вибору (підбору) їхньою дитиною;

- використовувати міжпредметні зв'язки, корекційно-розвивальні заняття для розвитку та корекції професійно важливих якостей, загальних та спеціальних здібностей у молоді з психофізичними порушеннями.

- здійснювати корекційно-розвивальну роботу, що передбачає пізнавальний, мовленнєвий, сенсомоторний та особистісний розвиток учнів;

- визначати і розвивати інтереси й здібності в учнів у навчально-виховному процесі спеціальної школи;

- приймати обґрунтоване рішення щодо вибору (підбору) професії учнем (учню) з урахуванням його інтересів, медичних, психологічних рекомендацій, спілкування з його батьками;

- аналізувати в динаміці стан сформованості складових професійно-трудової компетентності учнів та здійснювати відповідну корекційно-розвивальну роботу;

- організовувати та здійснювати науково-дослідну роботу в межах професійних обов'язків у спеціальних навчальних закладах;

- планувати виховну діяльність, володіти методикою проведення виховних заходів, зокрема з профорієнтації;

- забезпечувати тісний зв'язок виховних профорієнтаційних заходів з практикою трудового навчання.

Міжнаукові зв'язки: Спеціальна методика професійного відбору та профорієнтації тісно пов'язана з такими дисциплінами: спеціальними методиками викладання шкільних дисциплін: трудового навчання, соціально-побутового орієнтування, корекційною психопедагогікою, основами теорії і спеціальної методики виховної роботи, спеціальною психологією, педагогічною психологією, блоком медичних дисциплін, зокрема, дитячою невропатологією тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами.

2. Методичні психологічні аспекти спецметодики професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням інтелектуального розвитку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами.

Історичний аспект становлення профорієнтації. Мета і завдання профорієнтаційної роботи в школі на сучасному етапі розвитку суспільства в Україні. Питання теорії та методології професійної орієнтації. Поняття профорієнтації. Закономірності і принципи профорієнтації. Профорієнтаційна робота як система. Основні складові системи профорієнтації: професійна просвіта (разом із профінформуванням, профпропагандою і профагітацією), професійна діагностика, професійне консультування, профвідбір (підбір), соціально-професійна адаптація, професійне виховання. Форми і методи профорієнтаційної роботи: бесіди, екскурсії, гуртки, ділові ігри, написання рефератів, зустрічі з робітниками різних професій тощо. Критерії ефективності профорієнтаційної роботи вчителів у школі: професійна сталість. Катамнестичні дослідження. Їх зміст та завдання.

Професійна орієнтація в процесі трудової підготовки учнів з порушенням інтелектуального розвитку.

Зміст трудового і професійного навчання в школі – важливий засіб професійної орієнтації. Зміст та завдання вивчення трудового навчання в молодших і старших класах. Складання перспективного плану розподілу матеріалу з профорієнтації до кожного заняття. Завдання з профорієнтації в молодших класах.

Формула вибору професії. Значення правильного вибору професії для особистості і суспільства. Формула вибору професії (“хочу”, “можу”, “маю”, “треба”). Образ «Я» та «Я-концепція» у професії. Типові помилки при виборі професії.

Поняття професіограми. Професіограма як джерело інформації про професію. Схема аналізу професії і побудови професіограми. Ознайомлення зі змістом професії. Психограма – психологічний портрет професії.

Поняття про психічні процеси, індивідуальні особливості та їх місце в трудовій діяльності людини. Темперамент і професія. Роль психічних процесів, індивідуальні особливості у трудовій діяльності людини. Пам'ять, увага в професії. Емоції та почуття в житті людини, емоційні стани. Воля, вольові якості, саморегуляція.

Інтереси, нахили, їх роль при виборі професії. Визначення нахилів.

Здібності і вибір професії. Ринок праці. Закономірності і тенденції сучасного ринку праці. Трудові права громадян.

Інтерактивні форми профорієнтаційного навчання студентів. Профорієнтаційна гра «прибульці». Дискусія «Як побороти внутрішнього саботажника?» Тренінг «Мої сильні та слабкі сторони». Дискусія «Шлях до майбутньої професії». Розвиток і саморозвиток особистості.

Професійна придатність. Класифікації професій. Життєвий шлях людини. Професії типу “людина – природа”. Професії типу “людина – людина”. Професії типу “людина – техніка”. Професії типу “людина - знакова система” і “людина - художній образ”. Визначення здібностей до них.

Шляхи здобуття професії. Особиста професійна перспектива.

Захист професії. Життєва компетентність особистості. Соціальна, комунікативна та полікультурна компетентності. Їх сутність та актуальність.

Вивчення індивідуальних особливостей школярів з метою профконсультації. Особливості предметів праці та їх вимоги до людини. Види профконсультації: довідкова, діагностична, формуюча, медична.

Індивідуальні особливості школярів і шляхи їх вивчення. Диференційно-діагностичний опитувальник (ДДО). Методики вивчення професійно важливих школярів за типами професій. Методика вивчення рівня розвитку технічного мислення. Методика виявлення та оцінки просторових уявлень у старшокласників. Методика виявлення рівня спостережливості. Методика виявлення та оцінки комунікативних і організаторських нахилів школярів («Методика КОН-1»). Методика дослідження оперативної пам'яті учнів. Методика «Числові ряди». Методика орієнтації школярів на художньо-естетичні цінності. Методика визначення ступеня сформованості творчих здібностей.

Профконсультаційна карта. Її призначення, складові частини. Результати анкетування і тестування учнів. Висновки консультанта.

Проблемне навчання. Вимоги для створення проблемних ситуацій. Способи створення проблемних ситуацій. Методичні прийоми керівництва проблемним навчанням.

Ділові ігри в системі трудового виховання. Схема ділової гри. Основні умови проведення ділової гри.

Змістовий модуль 2. Методичні психологічні аспекти спецметодики професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням інтелектуального розвитку

Позакласна робота з трудового виховання учнів спеціальної школи. Масові форми і методи позакласної роботи: бесіди, розповіді про трудову діяльність дорослих; зустрічі з робітниками різних професій, випускниками школи; перегляд діафільмів, кінофільмів, презентацій, присвячених різним професіям; конкурси з виготовлення виробів учнями (іграшок, костюмів, народних промислів, наочних посібників), виставки дитячих робіт; ремонт шкільного обладнання, підручників; класні та загальношкільні виховні заходи з профорієнтації; посадка дерев, квітів тощо.

Мотивація учіння. Інтерес учня до навчальної діяльності. Пізнавальна активність учнів.

Контроль і врахування успішності учнів на уроках трудового навчання. Завдання контролю і врахування успішності учнів. Вимоги до контролю і врахування успішності учнів. Види навчального контролю. Способи (методи) контролю і перевірки навчальних досягнень учнів. Критерії опанування навчальними досягненнями (компетенціями) учнями. Зміст когнітивного компонента: повнота, правильність, системність, узагальненість, міцність, дієвість. Практичний (поведінковий): самостійність, точність (відповідність зразку чи документації), звіт про виконану роботу, адекватність самооцінки, відповідність часовому нормативу. Мотиваційний компонент: позитивне-негативне ставлення, стійкість – тимчасовість мотивації. Ціннісно-змістовий компонент, здатність до емоційно-вольової регуляції процесу і результату прояву трудової (професійно-трудової) компетентності. Види карток-завдань. Критерії оцінки тестового контролю знань. Пам'ятка учителю для проведення контролю і оцінки знань учнів.

Особливості профорієнтації в спеціальній школі. Професійна визначення школярів з вадами інтелекту, як кінцева мета і результат профорієнтаційної роботи. Планування профорієнтаційної роботи в школі. Профпропаганда, профінформування, профконсультація, профадаптація – важливі складові профорієнтаційної роботи. Завдання і зміст використання її складових залежно від віку: в молодших, старших класах. Зміст педагогічного і психологічного вивчення учнів для профпідбору. Зміст роботи класного керівника молодших і старших класів, психолога, бібліотекаря, вчителя трудового навчання, медичних фахівців з профорієнтації. Обладнання кабінету, куточка з профорієнтації в школі. Професіограми спеціальностей, яким навчають учнів спеціальної школи: кравець, вишивальниця, в'язальниця, столяр, слюсар, озеленювач (працівник зеленого господарства). Тематика, форми позакласних виховних заходів з профорієнтації, екскурсії на виробництво. Зміст профорієнтаційної роботи з батьками учнів, що виховуються в спеціальній школі, з старшокласниками школи.

Практика професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням розумового розвитку

Завдання і зміст трудового навчання у старших класах спеціальної школи. Нові Державні освітні стандарти про компетентність як нову якість оцінки діяльності загальноосвітніх середніх і спеціальних шкіл. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2013 № 607, Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392; освітній проект «Нова українська школа».

Оцінка стану мотиваційного компонента в процесі трудової діяльності учнів. Необхідність формування в учнів таких якостей особистості як працелюбність, акуратність, старанність, справедливість, сумлінність, ініціативність, відповідальність. Оцінка мотиваційного компонента у

навчальній діяльності за показниками – сила емоційно-мотиваційного ставлення до діяльності, стійкість емоційної забарвленості мотивації (позитивної, негативної, невизначеної, індиферентної).

Емоційно-вольова саморегуляція учнем процесу діяльності і поведінки, як *свідоме регулювання людиною своєї поведінки і діяльності*. Показники саморегуляції: ініціативність, характеристики діяльності (енергічність, інтенсивність, результати активності), позитивне ставлення до діяльності (сумлінність, інтерес, допитливість), самостійність, усвідомленість діяльності, вольові властивості особистості (наполегливість, рішучість, витримка, здатність чинити опір відволікаючим впливам, доведення дорученої справи до кінця, готовність долати об'єктивні перешкоди на шляху до мети), цілеспрямованість, творчість діяльності.

Готовність до прояву професійно-трудової компетентності учнем, як захопленість учнем професією, прагнення його до професійного росту, саморозвитку, вдосконалення досвіду професійної діяльності (мотиваційний аспект); висока реалістична самооцінка, спілкування, енергічність (за Є.О. Климовим); позитивні «Я-концепція», риси характеру, спрямованість стосовно обраної діяльності; наявність певних знань, умінь з обраної професії.

Прийоми діяльності дефектолога для реалізації компетентнісного підходу на уроках трудового навчання: використання міжпредметних зв'язків (із математикою, соціально-побутовим орієнтуванням, природознавством, географією, фізикою, побутовою хімією тощо); розширення профілів підготовки учнів (до 3-4, з урахуванням потреб регіонального ринку праці); організація взаємозв'язку гурткової роботи та трудового навчання у школі, інтеграція суспільно корисної продуктивної праці і професійно-трудового навчання; реалізація в процесі трудового навчання принципів соціальної значущості праці, диференційованості та доступності її змісту, відповідності трудовим можливостям учнів, системність в організації особистісно орієнтованого освітньо-реабілітаційного процесу (медична, психологічна, трудова реабілітація); підвищення вимогливості дефектологом до власної педагогічної, психологічної культури і компетенцій, безперервна освіта і самоосвіта, педагогічна майстерність; застосування таких форм роботи на уроках: методу проектів (на етапі закріплення, узагальнення знань і вмінь), вирішення ситуаційних завдань, моделювання реальних ситуацій, організація праці учнів на основі колективної форми (бригада, ланка, група та ін.), поопераційний розподіл обов'язків між учнями з подальшим їх кооперуванням; формування професійно важливих особистісних якостей і рис характеру: працьовитості, наполегливості, самостійності, орієнтованості в завданні, самоконтролю, дисциплінованості, свідомого дотримання вимог охорони праці, адекватної оцінки виконаної роботи, колективізму, чесності, ціннісного ставлення до результатів своєї діяльності та праці інших, власного здоров'я, висловлювання думки стосовно можливих варіантів виконання завдання тощо.

2. ПЛАН ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

I змістовий модуль

Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами.

Лекція 1. Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації

1. Об'єкт та предмет вивчення навчальної дисципліни.
2. Завдання вивчення навчальної дисципліни.
3. Основні міждисциплінарні зв'язки вивчення дисципліни.
4. Основний понятійний апарат навчальної дисципліни: професія, діяльність, профорієнтування (профорієнтація), професійне самовизначення, профконсультація, профвідбір, профадаптація, навчання, виховання, розвиток, корекція, компенсація, соціалізація.
5. Основні компоненти теорії профорієнтації: факти, закономірності, принципи (спеціальні та загальнодидактичні).
6. Концепції, покладені в основу організації профорієнтації: діагностична, виховна, диференційованого підходу.
7. 5 вихідних положень системи профорієнтації.
8. Основні методи наукового дослідження в профорієнтації.
9. Показники ефективності профорієнтаційної роботи закладів середньої освіти та спеціальних шкіл.

Література:

1. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. - 2004. - №2. - С.6-10.
2. Синьов В.М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №19. Корекційна педагогіка та психологія: зб. наукових праць. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. - №1. - 299 с.
3. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С.202-207.
4. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436с.

Лекція 2. Історичні передумови становлення профорієнтації в Україні

1. Профорієнтація в стародавньому світі. Донаукове використання психодіагностичних процедур.
2. Становлення профорієнтації в доіндустріальний період.
3. Розвиток профорієнтації в індустріальний період (у ХІХ - до 50-х років ХХ ст.).
4. Становлення профорієнтації в постіндустріальний період.

Література:

1. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С. 202-207.

2. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.

3. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.

Лекція 3. Трудове навчання і виховання як чинники професійного визначення школярів.

1. Роль трудового виховання у соціально-трудоному, моральному і особистісному розвитку учнів з порушенням розумового розвитку.

2. Взаємозв'язок та співвідношення понять: трудове виховання, трудове навчання, професійна орієнтація?

3. Форми та методи соціально-правового виховання у спеціальній школі.

4. Завдання і структура профорієнтаційної роботи з учнями спеціальної школи (за С.П. Мироною).

5. Завдання та зміст професійного орієнтування в спеціальній школі (за Г.М. Мерсіяною).

6. Особистість вчителя, як важливий чинник вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційної діяльності.

Література:

1. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. - №1. – 2001. – С. 45-47.

2. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: Навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва за заг ред. С.П. Миронової – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010 – 264 с.

3. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.

4. Чистякова С.Н. Современные проблемы и перспективы развития профессиональной ориентации учащейся молодежи в условиях сетевого социального партнерства / С.Н. Чистякова, А.Н. Ходусов, Т.А. Антопольская, С.В. Сарычев. – Ученые записки: электронный журнал Курского государственного университета. – 2014. - №3 (31). – С. 10-17.

5. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С. 202-207.

6. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с

II змістовий модуль

Методичні і психологічні аспекти спецметодики професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням інтелектуального розвитку.

Лекція 4. Методика проведення профконсультації з учнями спеціальної школи

1. Причини помилок при виборі професії учнями спеціальної школи.

2. Методики та технології навчання. Різниця між ними.

3. Форми проведення профконсультацій у школі.

4. Функції профконсультаційної бесіди.
5. Змістові аспекти профконсультаційної бесіди: психолого-педагогічний, медичний, інформаційно-ознайомлюючий і довідково-рекомендаційний. Їх характеристика.
6. Засоби проведення профконсультації в школі (ТЗН, тематичні вечори, зустрічі тощо). Роль в структурі шкільної профорієнтації бібліотекаря.
7. Вимоги до конкурентоспроможної особистості на сучасному ринку праці.

Література:

1. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С. 202-207.
2. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
3. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с
4. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.

Лекція 5. Професійний відбір як засіб підвищення ефективності трудової підготовки учнів

1. Сутність профвідбору.
2. Історичні передумови становлення профвідбору.
3. Роль загальних та спеціальних здібностей, психічних та особистісних якостей у профвідборі. Поняття професіограми та психограми.
4. Особливості застосування профвідбору (підбору) в спеціальній школі.
5. Роль батьків у підготовці дитини до свідомого вибору професії. Форми роботи вчителя з родиною учня.

Література:

1. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
2. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ... канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
3. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.

Лекція 6. Основні проблеми дослідження професіогенезу особистості в сучасній психології та педагогіці

1. Поняття професіогенезу.
2. Типи професіогенезу: позитивний та негативний.
3. Основні напрямки соціогенезу.
4. Сутність понять «професійна зрілість», «професійна ідентичність».
5. Закономірності взаємодії особистісного і професійного становлення.
6. Чинники, які попереджують когнітивне згасання і професійну стагнацію.

Література:

1. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. - №1. – 2001. – С. 45-47.
2. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: Навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева за заг ред. С.П. Миронової – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010 – 264 с.
3. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Чистякова С.Н. Современные проблемы и перспективы развития профессиональной ориентации учащейся молодежи в условиях сетевого социального партнерства / С.Н. Чистякова, А.Н. Ходусов, Т.А. Антопольская, С.В. Сарычев. – Ученые записки: электронный журнал Курского государственного университета. – 2014. - №3 (31). – С. 10-17.
5. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.

Лекція 7. Основи вибору професії.

1. Психологічні передумови вибору професії.
2. Формула вибору професії для особистості: «хочу», «можу», «треба» (урок 1). Поняття «професійної придатності» (урок 11) [4].
3. Класифікація професій за Є.О.Клімовим (урок 2) [4].
4. Професіограма. Психограма – важливе джерело пізнання професії (урок 3) [4]. Схема ознайомлення та аналізу професії (урок 4) [4].
5. Здібності (загальні і спеціальні) та вибір професії. Ознаки наявності здібностей. Види професійних здібностей [1, С.80-100], (урок 10) [4].
6. Темперамент і якості особистості (тест) [1, С.101-120].
7. Професійна спрямованість особистості [1, С.120-124].
8. Професійна мотивація [1, с.124-135].
9. Інтереси і схильності [1, с.135-145] та оцінка (самооцінка) нахилів, схильностей (урок 8) [4].

Література:

1. Грецов А.Г. Выбираем профессию. Советы практического психолога. – СПб.: Питер, 2006. – С. 79-146.
2. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
3. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
4. Програма курсу “Професійна орієнтація в спеціальній школі”.
5. Сайт nus.org.ua. Нова Українська школа.

Лекція 8. Методика професійної освіти учнів у процесі вивчення основ наук і трудового навчання

1. Напрямки роботи з профосвіти: профінформування, профпропаганда і профагітація.
2. Методи та форми профосвіти під час викладання навчальних дисциплін.

4. Специфіка проведення профосвіти на уроках трудового навчання.
5. Методика проведення профосвіти в позакласній роботі:
 - а) організація професійної освіти учнів під час гурткової діяльності;
 - б) можливості здійснення професійної освіти учнів в процесі виробничих екскурсій;
 - в) можливості здійснення професійної освіти учнів під час проведення профорієнтаційних зустрічей, вечорів;
 - г) здійснення професійної освіти учнів під час проведення місячників (тижнів з профорієнтації) у школі;
 - д) здійснення професійної освіти учнів під час суспільно корисної діяльності в школі (посадка зелених насаджень, ремонт обладнання тощо).

Література:

1. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
2. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
3. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как?– М.: АСТ, Астрель, Харвест, 2008. – 203 с.
4. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.

Лекція 9. Проблема професійного визначення в психолого-педагогічній науковій літературі. Ринок праці. Пошук роботи на ньому.

1. Професійне визначення людини як об'єктивна необхідність. Навіщо потрібен профвідбір? [1, с.6-7]. Шкода людині (державі) від неправильної обраної професії.
2. Поняття професійної кар'єри [1, с.12-17].
3. Фактори, що впливають на професійне самовизначення людини [1, с.17-20]
4. Помилки при виборі професії [1, с.20-30].
5. Поняття професійної мобільності [1, с.31-33].
6. Що примушує працювати людину? [1, с.37-39]
7. Поняття професійної ідентичності. Методика дослідження статусу ідентичності [1, с.40-49].
8. Ринок праці. Шляхи пошуку роботи [1, с.163-172].
9. Портфоліо [1, с.172-174]
10. Причини, що заважають отримати роботу [1, с.174-176]є
11. Безробіття, види безробіття [1, с.176-179].
12. Помилки в процесі пошуку роботи. Чого і кого слід остерігатися в процесі пошуку роботи? [1, с.179-184]

Література:

1. Грецов А.Г. Выбираем профессию. Советы практического психолога. – СПб.: Питер, 2006. – С. 6-49, 163-184.

2. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
3. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталі дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.
4. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.

Рекомендована література

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К.: Рад. шк., 1988. – 128 с.
2. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників / Дефектологія – №1. – 1997. – С.13-18.
3. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование – М.: Просвещение, 1969. – 216 с.
5. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. – К.: Рад. шк., 1971. – 136 с.
6. Кущенко І.В. Особливості засвоєння техніко-технологічних знань розумово відсталими учнями початкових класів. / Дефектологія. – 2006 – №1 – С.26-30.
7. Кущенко І.В. Психологічні особливості засвоєння техніко-технологічних знань учнями початкових класів допоміжної школи. – Автореф. дис. ...канд. психол. наук. К., 2007. – 22 с.
8. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю трудової діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. псих. наук. – К, 2012. – 20 с.
9. Мерсіянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. – К.: Рад. шк., 1985. – 86 с.
10. Мерсіянова Г.М. Вивчення професійної термінології на уроках праці в допоміжній школі / Дефектологія. – №1. – 1997. – С. 32-36.
11. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. – №1. – 2001. – С. 45- 47.
12. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. – Просвещение, 1980. – 184 с.
13. Мирский С.Л. Трудовая подготовка учащихся и выпускников вспомогательной школы в новых экономических условиях / Дефектология. – 1994. - №4 . – С. 3-8.
14. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков у учащихся вспомогательной школы. – М.: Педагогика. 1977. – 128 с.
15. Профконсультаційна робота зі старшокласниками / Під ред. Б.О. Федоришина. — К.: Рад. школа, 1980. –160 с.
16. Разуван Е.И. Формирование делового общения у учащихся старших классов вспомогательной школы. / Дефектология. – 1989. – №3. – С. 36-40.

17. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. – М.: Просвещение, 1979. – 191 с.
18. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Автореф. дисс. д-ра пед наук. М.: НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.
19. Стадненко Н.М., Ляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. – К.-Подільський: Абетка, 1998. – 144 с.
20. Стариченко Т.Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Дефектология. – 1987. -№4. – С.22-27.
21. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.
22. Татьянчикова І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.
23. Товстоган В.С. Готовність розумово відсталих учнів до опанування робочих професій / Дефектологія. – 2000. -№2. – С.31-33.
24. Товстоган В.С. Стан сформованості професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи / Дефектологія. – 2001. – №1. – С. 50-54.
25. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
26. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.
27. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання // Дефектологія. – 2002. - №2. – С.8-11
28. Щербакова К.В. Формирование графических навыков как средство коррекции практических трудовых действий учащихся младших классов вспомогательной школы. Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – К., 1977. – 23 с.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДОПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

І. змістовий модуль

Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами.

Практичне заняття №1

Тема: Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації

Мета: Ознайомитись із предметом, об'єктом, завданнями навчальної дисципліни, її міждисциплінарними зв'язками, понятійним апаратом, методами наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Що є об'єктом вивчення даної дисципліни?

2. Що є предметом вивчення навчальної дисципліни?
3. Перелічити завдання вивчення дисципліни?
4. Назвати основні міждисциплінарні зв'язки даної дисципліни.
5. Назвати та розкрити сутність понятійного апарату, яким оперує дана навчальна дисципліна: професія, діяльність, профорієнтування (профорієнтація), професійне самовизначення, профконсультація, профвідбір, профадаптація, навчання, виховання, розвиток, корекція, компенсація, соціалізація.
6. Назвати основні компоненти теорії профорієнтації.
7. Перелічити концепції, покладені в основу організації профорієнтації.
8. Назвати вихідні положення системи профорієнтації.
9. Розкрити основні методи наукового дослідження в профорієнтації.
10. Перечити показники ефективності профорієнтаційної роботи закладів середньої освіти та спеціальних шкіл

Практичне завдання:

1. Законспектувати визначення основних понять (питання 5).
2. Порівняйте об'єкт, предмет, завдання спецметодики викладання трудового навчання з спецметодикою професійного відбору та профорієнтації.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. В наказі МОН № 665 від 01.06.2013 року МОН України Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів законспектувати вимоги до «вчителя-дефектолога» та «асистент вчителя загальноосвітнього навчального закладу з інклюзивним та інтегрованим навчанням».
2. Опрацювати (стислий план і конспект) підрозділи монографії Миронової С.П. «Соціальні функції дефектолога в сучасному суспільстві» та «Концептуальна модель діяльності сучасного корекційного педагога»: Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія / С.П. Миронова. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С.11-17.

Рекомендована література:

1. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. - 2004. - №2. - С.6-10.
2. Синьов В.М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №19. Корекційна педагогіка та психологія: зб. наукових праць. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. - №1. - 299 с.
3. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С.202-207.
4. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник / За ред. академіка В.І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436с.
5. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.

Практичне заняття №2

Тема: Історичні передумови становлення профорієнтації в Україні

Мета: Ознайомитись із історичними аспектами становлення профорієнтації в Україні

Питання для обговорення:

1. Профорієнтація в стародавньому світі. Донаукове використання психодіагностичних процедур.
2. Становлення профорієнтації в доіндустріальний період.
3. Розвиток профорієнтації в індустріальний період (у ХІХ - до 50-х років ХХ ст.).
4. Становлення профорієнтації в постіндустріальний період.

Практичне завдання

На основі порівняльного аналізу статей у посібниках [2, С.11-21] і [3, С.10-21] зробити висновок про роль психологічної науки в становленні профорієнтації.

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Реферувати (стислий конспект, тези) відповідні статті у посібниках [2, С.11-21] і [3, С.10-21].

Рекомендована література:

1. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С. 202-207.
2. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
3. Галян І.М. Психодіагностика: навчальний посібник. / І.М. Галян., – К.: Академвидав, 2009. – 464 с.
3. Система профориєнтаційної роботи со старшокласниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
4. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталі дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.

Практичне заняття №3

Тема: Трудове навчання і виховання як чинники професійного визначення школярів.

Мета: Закріпити знання зі структури та змісту профорієнтаційної роботи вчителя спеціальної школи.

Питання для обговорення:

1. Роль трудового виховання у соціально-трудоному, моральному і особистісному розвитку учнів з порушенням розумового розвитку.
2. Взаємозв'язок та співвідношення понять: трудове виховання, трудове навчання, професійна орієнтація?
3. Форми та методи соціально-правового виховання у спеціальній школі.
4. Завдання і структура профорієнтаційної роботи з учнями спеціальної школи (за С.П.Мироновою).
5. Завдання та зміст професійного орієнтування в спеціальній школі (за Г.М. Мерсіяновою).

6. Особистість вчителя, як важливий чинник вибору учнями професії. Вимоги до знань та вмінь учителя щодо проведення профорієнтаційної діяльності

Практичне завдання

Реферативна доповідь на тему: «А.С.Макаренко, В.О. Сухомлинський про роль трудового виховання дитини в сім'ї».

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Опрацювати літературу в бібліотечному каталозі авторів А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський, присвячені трудовому вихованню дітей, для реферата на зазначену тему.

Рекомендована література:

1. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. - №1. – 2001. – С. 45-47.

2. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: Навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева за заг ред. С.П. Миронової – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010 – 264 с.

3. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.

4. Чистякова С.Н. Современные проблемы и перспективы развития профессиональной ориентации учащейся молодежи в условиях сетевого социального партнерства / С.Н. Чистякова, А.Н. Ходусов, Т.А. Антопольская, С.В. Сарычев. – Ученые записки: электронный журнал Курского государственного университета. – 2014. - №3 (31). – С. 10-17.

5. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - С. 202-207.

6. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталі дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.

II змістовий модуль

Методичні аспекти спецметодики професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням інтелектуального розвитку

Практичне заняття № 4

Тема: Методика проведення профконсультації з учнями спеціальної школи

Мета: Закріпити знання та вміння з методики проведення профконсультації з учнями спеціальної школи.

Питання для обговорення:

1. Причини помилок при виборі професії учнями спеціальної школи.

2. Методики та технології навчання. В чому полягає різниця між ними?

3. Форми проведення профконсультацій у школі.

4. Перелічити функції профконсультаційної бесіди.

5. Навести характеристику змістовим аспектам профконсультаційної бесіди: психолого-педагогічному, медичному, інформаційно-ознайомлюючому і довідково-рекомендаційному.

6. Методика використання засобів під час проведення профконсультації в школі (ТЗН, тематичні вечори, зустрічі тощо).

7. Роль в структурі шкільної профорієнтації бібліотекаря.

8. Вимоги до конкурентоспроможної особистості на сучасному ринку праці

Практичне завдання:

запропонувати набір діагностичних запитань (завдань) для профконсультаційної бесіди з учнем 5-го і 9-х класів спеціальної школи на предмет з'ясування його професійних намірів (планів).

Завдання для самостійного опрацювання:

1. Опрацювати посібник «Система профориєнтационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад. шк., 1988. – 34 с.» (скласти стислий конспект, тези) та автореферат Татьянчикової І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с. для відповіді на зазначене практичне завдання.

Рекомендована література:

1. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.

2. Система профориєнтационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с

3. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.

4. Татьянчикова І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.

5. Турчинская К.М. Профориєнтація во вспомогательной школе. – К.: Радянська школа, 1976 – 139 с.

Практичне заняття № 5

Тема: Професійний відбір як засіб підвищення ефективності трудової підготовки учнів.

Мета: Закріпити знання та вміння щодо особливостей здійснення профвідбору (профпідбору) з учнями спеціальної школи, її структури.

Питання для обговорення:

1. Сутність профвідбору (підбору).

2. Історичні передумови становлення профвідбору.

3. Роль загальних та спеціальних здібностей, психічних та особистісних якостей у процесі профвідбору.

4. Поняття професіограми та психограми.

5. Особливості застосування профвідбору (підбору) в спеціальній школі.

6. Роль батьків у підготовці дитини до свідомого вибору професії. Можливі помилки в «сімейному профпідборі».

7. Форми профорієнтаційної роботи корекційного педагога, вихователя з родиною учня.

Практичне завдання:

на основі аналізу професіограм столяра, плиточника лицювальника, швей-

мотористки, квітникаря запропонувати набір діагностичних завдань для вивчення психомоторної та сенсорно-перцептивної сфери учня старших класів спеціальної школи. Які професійно важливі якості важливі для оволодіння вказаними професіями?

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати «формулу вибору професії» в посібнику «Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.». Дати пояснення зазначеній у посібнику схемі. Чи повністю ви згодні з нею? відповідь аргументуйте.

Рекомендована література:

1. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
2. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ... канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
3. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.

Практичне заняття № 6

Тема: Основні проблеми дослідження професіогенезу особистості в сучасній психології та педагогіці

Мета: Проаналізувати зміст поняття «професіогенез», особливості існуючих підходів до вивчення професіогенезу, узагальнено представити закономірності взаємодії особистісного і професійного становлення.

Питання для обговорення:

1. Поняття професіогенезу.
2. Типи професіогенезу: позитивний та негативний.
3. Основні напрямки соціогенезу людини.
4. Розкрити сутність понять «професійна зрілість», «професійна ідентичність».
5. З'ясувати закономірності взаємодії особистісного і професійного становлення людини.
6. Чинники, які попереджують когнітивне згасання і професійну стагнацію.

Практичне завдання:

1. Навестивизначення понять «професійне визначення» (профсамовизначення), «професійна зрілість», «професійна ідентичність».
2. З'ясувати об'єктивні та суб'єктивні фактори, що впливають на вибір професії учнем.

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати статтю Єрмолаєвої Є.П. «Преобразующие и идентификационные аспекты профессиогенеза» [1, с.80-87].

Рекомендована література:

1. Ермолаева Е.П. Преобразующие и идентификационные аспекты профессиогенеза // Психологический журнал. – 1998. - №4. – С.80-87.

2. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. - №1. – 2001. – С. 45-47.
3. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: Навчальний посібник / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева за заг ред. С.П. Миронової – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010 – 264 с.
4. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
5. Чистякова С.Н. Современные проблемы и перспективы развития профессиональной ориентации учащейся молодежи в условиях сетевого социального партнерства / С.Н. Чистякова, А.Н. Ходусов, Т.А. Антопольская, С.В. Сарычев. – Ученые записки: электронный журнал Курского государственного университета. – 2014. - №3 (31). – С. 10-17.
6. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.

Практичне заняття № 7

Тема: Основи вибору професії.

Мета: Проаналізувати зміст, з'ясувати особливості існуючих підходів щодо здійснення профвідбору в спеціальному загальноосвітньому закладі.

Питання для обговорення:

1. Психологічні передумови вибору професії.
2. Формула вибору професії для особистості: «хочу», «можу», «треба» (урок 1). Поняття «професійної придатності» (урок 11) [4].
3. Класифікація професій за Є.О.Клімовим (урок 2) [4].
4. Професіограма. Психограма – важливе джерело пізнання професії (урок 3) [4]. Схема ознайомлення та аналізу професії (урок 4) [4].
5. Здібності (загальні і спеціальні) та вибір професії. Ознаки наявності здібностей. Види професійних здібностей [1, С.80-100], (урок 10) [4].
6. Темперамент і якості особистості (тест) [1, С.101-120].
7. Професійна спрямованість особистості [1, С.120-124].
8. Професійна мотивація [1, с.124-135].
9. Інтереси і схильності [1, с.135-145] та оцінка (самооцінка) нахилів, схильностей (урок 8) [4].

Практичне завдання:

1. Сформулювати, які необхідно запропонувати методики для з'ясування спеціальних здібностей, психічних властивостей, професійно важливих якостей для оволодіння професією столяра, плиточника-лицювальника, квітникаря (флориста), швей-мотористки, в'язальниці, а також медичні застереження щодо цих професій (вибір конкретної професії студенту погодити з викладачем).
2. Запропонувати дослідження учня 5-го класу з порушенням розумового розвитку на предмет з'ясування його схильностей та професійної мотивації.

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати перелік методик дослідження школярів, запропонованих Б.О.Федоришиним[4]. Чи достатньо даних методик для здійснення профвідбору старшокласників на зазначені в практичному завданні професії?

Рекомендована література:

1. Грецов А.Г. Выбираем профессию. Советы практического психолога. – СПб.: Питер, 2006. – С. 79-146.
2. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
3. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 359 с.
4. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
5. Програма курсу “Професійна орієнтація в спеціальній школі”.

Практичне заняття № 8

Тема: Проблема професійного визначення в психолого-педагогічній науковій літературі. Ринок праці. Пошук роботи на ньому.

Мета: Проаналізувати зміст поняття «професійне визначення (самовизначення)», з’ясувати особливості його здійснення в спеціальному загальноосвітньому закладі, та зясувати шляхи пошуку роботи на ринку праці.

Питання для обговорення:

1. Професійне визначення людини як об’єктивна необхідність. Навіщо потрібен профвідбір? [1, с.6-7]. Шкода людині (державі) від неправильної обраної професії.
2. Поняття професійної кар’єри [1, с.12-17].
3. Фактори, що впливають на професійне самовизначення людини [1, с.17-20]
4. Помилки при виборі професії [1, с.20-30].
5. Поняття професійної мобільності [1, с.31-33].
6. Що примушує працювати людину? [1, с.37-39]
7. Поняття професійної ідентичності. Методика дослідження статусу ідентичності [1, с.40-49].
8. Ринок праці. Шляхи пошуку роботи [1, с.163-172].
9. Портфоліо [1, с.172-174]
10. Причини, що заважають отримати роботу [1, с.174-176]
11. Безробіття, види безробіття [1, с.176-179].
12. Помилки в процесі пошуку роботи. Чого і кого слід остерігатися в процесі пошуку роботи? [1, с.179-184]

Практичне завдання:

Дати письмово відповіді на такі питання:

1. Сформулювати умови та порядок постановки випускника школи (СПТУ) на облік у міський Центр зайнятості.
2. Чим займаються рекрутингове та кліюінгове агентства?

Завдання для самостійного опрацювання:

Законспектувати розділи «Поняття професійної ідентичності. Методика дослідження статусу ідентичності» та «Причини, що заважають отримати роботу» [1, с.40-49, 174-176].

Рекомендована література:

1. Грецов А.Г. Выбираем профессию. Советы практического психолога. – СПб.: Питер, 2006. – С. 6-49, 163-184.
2. Обучение и воспитание детей во вспомогательной школе: Пособие для учителей и студентов дефектолог. ф-тов пед. ин-тов / Под ред. В.В. Воронковой – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
3. Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталі дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. - 359 с.
4. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.

Література:

Рекомендована література

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К.: Рад. шк., 1988. – 128 с.
2. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників / Дефектологія – №1. – 1997. – С.13-18.
3. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование – М.: Просвещение, 1969. – 216 с.
5. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. – К.: Рад. шк., 1971. – 136 с.
6. Кущенко І.В. Особливості засвоєння техніко-технологічних знань розумово відсталими учнями початкових класів. / Дефектологія. – 2006 – №1 – С.26-30.
7. Кущенко І.В. Психологічні особливості засвоєння техніко-технологічних знань учнями початкових класів допоміжної школи. – Автореф. дис. ...канд. психол. наук. К., 2007. – 22 с.
8. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю трудової діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. псих. наук. – К, 2012. – 20 с.
9. Мерсіянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. – К.: Рад. шк., 1985. – 86 с.
10. Мерсіянова Г.М. Вивчення професійної термінології на уроках праці в допоміжній школі / Дефектологія. – №1. – 1997. – С. 32-36.
11. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. – №1. – 2001. – С. 45- 47.
12. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. – Просвещение, 1980. – 184 с.

13. Мирский С.Л. Трудовая подготовка учащихся и выпускников вспомогательной школы в новых экономических условиях / Дефектология. – 1994. - №4 . – С. 3-8.
14. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков у учащихся вспомогательной школы. – М.: Педагогика. 1977. – 128 с.
15. Профконсультаційна робота зі старшокласниками / Під ред. Б.О. Федоришина. — К.: Рад. школа, 1980. –160 с.
16. Разуван Е.И. Формирование делового общения у учащихся старших классов вспомогательной школы. / Дефектология. – 1989. – №3. – С. 36-40.
17. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. – М.: Просвещение, 1979. – 191 с.
18. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Автореф. дисс. д-ра пед наук. М.: НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.
19. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. – К.-Подільський: Абетка, 1998. – 144 с.
20. Стариченко Т.Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Дефектология. – 1987. -№4. – С.22-27.
21. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.
22. Татьянчикова І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.
23. Товстоган В.С. Готовність розумово відсталих учнів до опанування робочих професій / Дефектологія. – 2000. -№2. – С.31-33.
24. Товстоган В.С. Стан сформованості професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи / Дефектологія. – 2001. – №1. – С. 50-54.
25. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
26. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.
27. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання // Дефектологія. – 2002. - №2. – С.8-11
28. Щербакова К.В. Формирование графических навыков как средство коррекции практических трудовых действий учащихся младших классов вспомогательной школы. Автореф. дисс. ...канд. пед. наук . – К., 1977. – 23 с.

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Тема	Види та форми роботи	Термін виконання, форма контролю та звітності
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи професійної орієнтації осіб з особливими освітніми потребами		
1. Проведення порівняльного аналізу робочої програми «Спецметодика професійного відбору та профорієнтації» з робочою програмою «Корекційна психопедагогіка» та «Спеціальна освіта»	Порівняти програми за таким планом: об'єкт, предмет, завдання, вимоги до компетентностей студентів; спрямованість лекційних, практичних самостійних занять, методи навчання і контролю знань, умінь; спрямованість літературних джерел; критерії оцінювання навчальних досягнень. З'ясувати, що в них - спільного, а що - відмінного [джерела: робочі програми зазначених дисциплін].	Порівняльна таблиця зазначених програм, співбесіда по темі
2. Проведення порівняльного аналізу професіограм квітникаря (флориста) та столяра (швеї)	Порівняти професіограми (на вибір) квітникаря (флориста) з професіограмою столяра (швеймотористки) на предмет професійних якостей та інших критеріїв придатності. В чому їх різниця? спільність?	Співбесіда
3. Психолого-педагогічна характеристика учнів з порушенням розумового розвитку	1. Наводити психолого-педагогічну характеристику учнів залежно від етіології та патогенезу. 2. знати зміст корекційної роботи з учнями з порушенням розумового розвитку (залежно від форми олігофренії та виду дементції)	конспект, співбесіда по темі
4. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням розумового розвитку	1. На основі отриманих знань зі спеціальної психології порівняльну таблицю психічного розвитку дітей із ЗПР (соматогенного і церебрально-органічного походження) з порушенням розумового розвитку (неускладнена олігофренія). 2. Запропонуйте діагностичні методики для вивчення стану психічних процесів у зазначеній категорії дітей (віком 7-8 років).	конспект з відповідями на запитання, співбесіда по темі
5. Стан і перспективи розвитку спеціальної освіти в Україні	На основі вивчення відповідних джерел дати відповіді на питання: 1. Завдання державної політики в області професійної реабілітації осіб з обмеженими психофізичними можливостями. 2. Особливості індивідуального та диференційованого підходу в корекційній педагогіці. 3. Зміст психолого-педагогічного супроводу осіб з інвалідністю, ускладненої порушенням розумового розвитку [2; 6; 7; 9].	конспект з відповідями на запитання, співбесіда по темі

6. Зміст та форми роботи дефектологів з родинами, що виховують дітей з інвалідністю, ускладнено порушенням розумового розвитку	Розглянути за літературними джерелами та практикою дефектологів такі питання: 1. Форми роботи дефектолога з родинами, що виховують дітей з порушенням розумового розвитку. 2. Зміст анкетування родини дитини. 3. Зміст корекційно-виховної та психотерапевтичної діяльності з родиною дитини. Знати права та обов'язки батьків дитини [1, с.118-12].	конспект бесіди з учителями спеціальної школи, співбесіда
Змістовий модуль 2.Методичні аспекти спецметодики професійного відбору та профорієнтації учнів з порушенням інтелектуального розвитку		
7. Соціальні вимоги суспільства до педагогічних кадрів зі спеціальності «Корекційна (спеціальна) освіта». Поняття інтегрованого та інклюзивного навчання	Опрацювати за літературними джерелами наступні питання: 1. З'ясувати соціальні вимоги до корекційного педагога. 2. Нормативне забезпечення інклюзивного навчання в Україні. Тлумачення термінів «інклюзивне навчання», «інтегроване навчання», сутність даних видів навчання [1, с. 11 -17, 151-156; додатк. літ-ра: 6, с. 7-42].	конспект, співбесіда
8. Аналіз професіограми вчителя-дефектолога	Опрацювати за літературними джерелами такі питання, що стосуються професійної діяльності корекційного педагога: 1. Види діяльності педагога-дефектолога. 2. Вимоги до знань, умінь, особистісних якостей. 3. Протипоказання до професії педагога-дефектолога. 4. Неприятливі фактори професії дефектолога [1, с.157-175].	Тези відповіді на запитання в конспекті, співбесіда
9.Сутність технологічності в корекційній (спеціальній) освіті. Сучасні технології навчання осіб з особливими освітніми потребами	Опрацювати такі питання: 1. Сутність поняття «педагогічна технологія», етапи розвитку технологічного підходу в освіті, класифікація технологій в освіті та вимоги до них [1, с.208-214]. Назвати характерологічні відмінності між поняттями «навчальна технологія», «освітня технологія», «педагогічна техніка» [2, с. 126-131]. Перелічити основні сучасні технології навчання осіб з особливими освітніми потребами	конспект, співбесіда
10. Зміст професійної спрямованості науково-дослідної роботи студентів	Розглянути та опрацювати за літературними джерелами наступні питання: 1. З'ясувати вміння, які слід розвивати в собі студенту для виконання науково - дослідної роботи; 2. Ознайомитись із тематикою рефератів, курсових, дипломних робіт, доповідей студентів-дефектологів, що розкривають проблему професійної орієнтації та профвідбору в спеціальній освіті.	Тези відповіді на запитання, співбесіда
11. Форми підготовки студентів до подальшого	Опрацювати за літературними джерелами такі питання: 1. Усвідомити розуміння самоосвіти як важливого компонента професійного	Тези відповіді на запитання, співбесіда

професійного вдосконалення	вдосконалення. 2. З'ясувати основні напрямки роботи в ВНЗ щодо забезпечення професійно-педагогічного вдосконалення фахівців та їх завдання: теоретична, психологічна та практична підготовка. 3. Роль наукових досліджень та педагогічної практики у забезпеченні вчителями-дефектологами високої кваліфікації [1, с.239-243].	
12. Види та прийоми активізації процесу навчання та виховання в спеціальній школі	Опрацювати за літературними джерелами такі питання: 1. Активізація процесу навчання шляхом використання різних форм, технологій навчання. 2. Готовність педагога-дефектолога до інноваційної діяльності Відмінності інноваційного освітнього процесу від традиційного. 3. Умови, що підтримують реалізацію інтенсивних освітніх технологій. 4. Активізація процесу навчання за допомогою проведення ігор. 5. Активізація процесу навчання шляхом використання сучасних технічних засобів навчання на базі комп'ютера. 6. Організація навчально-пізнавальної діяльності дитини з використанням нових інформаційних технологій (Internet). 7. Класифікація та використання Internet-технологій (згідно Джуді Харріс) [2, с.126-171].	Тези відповіді на запитання, співбесіда

1. Миронова С.П. Підготовка вчителів до корекційної роботи в системі освіти дітей з вадами інтелекту. Монографія. - Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2007. - с.47-60, 88-102.

2. Малихін О.В. та ін. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матукова. – К.: КНТ, 2014. – 262 с.

Література до самостійної роботи студентів

Основна

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К.: Рад. шк., 1988. – 128 с.
2. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників / Дефектологія – №1. – 1997. – С.13-18.
3. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование – М.: Просвещение, 1969. – 216 с.
5. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. – К.: Рад. шк., 1971. – 136 с.
6. Кущенко І.В. Особливості засвоєння техніко-технологічних знань розумово відсталими учнями початкових класів. / Дефектологія. – 2006 – №1 – С.26-30.

7. Кущенко І.В. Психологічні особливості засвоєння техніко-технологічних знань учнями початкових класів допоміжної школи. – Автореф. дис. ...канд. психол. наук. К., 2007. – 22 с.
8. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю трудової діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. псих. наук. – К, 2012. – 20 с.
9. Мерсіянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. – К.: Рад. шк., 1985. – 86 с.
10. Мерсіянова Г.М. Вивчення професійної термінології на уроках праці в допоміжній школі / Дефектологія. – №1. – 1997. – С. 32-36.
11. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. – №1. – 2001. – С. 45- 47.
12. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. – Просвещение, 1980. – 184 с.
13. Мирский С.Л. Трудовая подготовка учащихся и выпускников вспомогательной школы в новых экономических условиях /Дефектология. – 1994. - №4 . – С. 3-8.
14. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков у учащихся вспомогательной школы. – М.: Педагогика. 1977. – 128 с.
15. Профконсультаційна робота зі старшокласниками / Під ред. Б.О. Федоришина. — К.: Рад. школа, 1980. –160 с.
16. Разуван Е.И. Формирование делового общения у учащихся старших классов вспомогательной школы. / Дефектология. – 1989. – №3. – С. 36-40.
17. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. – М.: Просвещение, 1979. – 191 с.
18. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Автореф. дисс. д-ра пед наук. М.: НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.
19. Стадненко Н.М.,Ляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. – К.-Подільський: Абетка, 1998. – 144 с.
20. Стариченко Т.Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Дефектология. – 1987. -№4. – С.22-27.
21. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.
22. Татьянчикова І.В.Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.
23. Товстоган В.С. Готовність розумово відсталих учнів до опанування робочих професій / Дефектологія. – 2000. -№2. – С.31-33.
24. Товстоган В.С. Стан сформованості професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи / Дефектологія. – 2001. – №1. – С. 50-54.
25. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.

26. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.
27. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання // Дефектологія. – 2002. - №2. – С.8-11
28. Щербакова К.В. Формирование графических навыков как средство коррекции практических трудовых действий учащихся младших классов вспомогательной школы. Автореф. дисс. ...канд. пед. наук. – К., 1977. – 23 с.

Допоміжна:

1. Аванесов В.О. Профессии в жизни человека // Школа и производство. - 1985. – № 2. - С. 57-58.
2. Боровський А.Б., Потапенко Т.М., Щекин Г.В. Система методов профориентации. – К.:МЗУУП, 1993. – 164 с.
3. Выготский Л.С. Собр. соч.: В 6 т. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика. 1983. – Т. 5. – 368 с.
4. Гіренко Н.А. Сенсорний розвиток учнів допоміжної школи в процесі трудового навчання: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. – К.,1996. – 24 с.
5. Гильбух Ю.З. Что такое техническое мышление // Школа и производство. - 1990. - № 3. - С. 20-24.
6. Гриншпун С.С. Интересы и склонности при выборе профессии // Школа и производство. - 1985. - № 6. - С. 53-58
7. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. – К.: Рад.шк., 1972. – 130 с.
8. Ібрагімова А.Р. Формування у розумово відсталих школярів умінь користуватися наочними засобами в практичній діяльності (на матеріалі трудового навчання). Автореф. дисс. канд. пед. наук. – К.: 2010. – 20 с.
9. Карцев И.Д. Физиологические критерии профпригодности подростков к разным профессиям / И.Д. Карцев, П.Ф. Халдеева, К.З. Павлович. – М.: Медицина, 1968. – 79 с.
10. Кириллова А.Г. Развитие самостоятельности учащихся вспомогательной школы в процессе конструирования швейных изделий //Дефектология. – 1986. - №3. – С.32-35.
11. Кулагин Б.В. Основы профессиональной диагностики / Б.В.Кулагин. – Л., 1984. – 136 с.
12. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н.Л. Коломинский. – К.: Рад.шк.,1978. – 88 с.
13. Корниенко А.А. Психологические особенности формирования у учащихся вспомогательной школы положительного отношения к производительному труду. Автореф. дисс. ...канд. психол. наук. М. – 1985. – 18 с.
14. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции / В.А. Липа. – Славянск, 2001. – 232 с.
15. Марищук В.Л. Методика психодиагностики в спорте / В.Л. Марищук, Ю.М. Блудов, В.А. Плахтиенко, Л.К. Серова. – М., 1984.
16. Павлютенков Е.М. Профессиональная ориентация учащихся / Е.М. Павлютенков. – К., 1983. – 84 с.

17. Павлютенков Е.М. Управление профессиональной ориентацией в общеобразовательной школе: Метод.рекомендации для руководителей общеобразовательных школ / Е.М. Павлютенков. – Запорожье, 1987.
18. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. – К., 1980. Профконсультационная работа со старшекласниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1980. - С. 39-53.
19. Профессиональная работа со старшекласниками /Под ред. Б.А. Федоришина. – К., 1980.
20. Прошицкая Е.Н. Использование учебных заданий при изучении раздела “Выбор профессии” // Школа и производство. - 1988. - № 6. -С. 13-17.
21. Прошицкая Е.П., Сизов А.Н. Внимание, память // Школа и производсво. - 1989. - № 6. - С. 20.
22. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макарчук, В.І. Шинкаренко. – Київ, 2014. – 336 с.
23. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
24. Система профориентационной работы со старшекласниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
25. Чистякова С.Н. Классификация профессий // Школа и производство. - 1985. - № 5. - С.35-36.

5. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Предмет, об'єкт, завдання вивчення навчальної дисципліни.
2. Чим визначається ефективність профорієнтаційної роботи дефектолога?
3. Зміст основних понять в профорієнтаційній роботі дефектолога: діяльність, професія, орієнтація, професійне визначення, профпідбір, профконсультація, профадаптація.
4. Сутність поняття орієнтування (орієнтація) в педагогіці, психології.
5. Розкрити структуру системи профорієнтаційної роботи
6. Історичні передумови виникнення профорієнтації як наукового напрямку.
7. Методи дослідження в системі профорієнтації. Значення катамнестичного дослідження.
8. Структура професіограми. Психограма. Навести приклад психограми однієї із робітничих професій, яким навчають учнів спеціальної школи.
9. Психолого-педагогічна характеристика дітей із порушенням розумового розвитку.
10. Відмінність в змісті профорієнтаційної роботи з учнями молодшого і старшого шкільного віку з порушенням розумового розвитку.
11. Основні положення Л.С. Виготського про розвиток психічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

12. Причини, що ускладнюють професійне визначення учнів з порушенням розумового розвитку.
13. Особливості профорієнтаційної роботи з дементними дітьми.
14. Принципи профорієнтаційної роботи з учнями спеціальної школи.
15. Історичні передумови становлення профорієнтації в Україні.
16. Індивідуальне виховання як керівництво процесом професійного визначення особистості в спеціальній освіті.
17. Форми професійної освіти в спеціальній освіті.
18. Відмінність та особливості структури професійного відбору в спеціальній школі на відміну від закладу середньої освіти.
19. Форми профорієнтаційної роботи з батьками та дітьми в старших класах спеціальної школи.
20. Загальний зміст курсу для учнів спеціальної школи «Основи вибору професії».
21. Особливості навчання й виховання дітей першого року навчання.
22. Загальний зміст профконсультації учнів 4-5 класу спеціальної школи.
23. Особливості застосування словесних, наочних і практичних методів у корекційному навчанні дітей з порушенням інтелекту.
24. Професіограма вчителя-дефектолога Його основні професійні, соціальні функції. Вимоги до компетентностей.
25. Особливості розвитку дитини з порушенням інтелекту молодшого шкільного віку (розвиток навчальної, ігрової діяльності; психічних процесів, спілкування тощо).
26. Характеристика особливостей психічного розвитку дітей дошкільного віку порушенням інтелекту.
27. Принципи побудови виховних заходів у закладах спеціальної освіти та їх особливості.
28. Особливості організації профорієнтаційного навчання розумово відсталих школярів.
29. Класифікація форм організації навчання школярів залежно від провідної діяльності. Характеристика дидактичної гри як форми організації навчання школярів.
30. Завдання та структура екскурсії як форми організації навчання школярів.
31. Класифікація занять залежно від дидактичної мети; організації дітей.
32. Загальна структура уроку. Зміст профорієнтаційної роботи на уроках в спеціальній школі.
33. Характеристика складових профорієнтації у спеціальній школі.
34. Особливості та зміст роботи гувернера-дефектолога з батьками.
35. Характеристика форм професійної діяльності дефектолога як психолога: психодіагностика, психологічна корекція, психологічне консультування.
35. Прийоми формування способів засвоєння суспільного досвіду дитиною з порушенням розумового розвитку.
36. Врахування темпераментальних особливостей дитини в професійній діяльності дефектологом.
37. Формування у дитини оптимальної самооцінки як педагогічна проблема.

38. Умови налаштування спілкування дефектолога з дитиною в умовах сім'ї.
39. Зміст вивчення дитини та складання психолого-педагогічної характеристики на неї дефектологом.
40. Структура системи професійної орієнтації в умовах спеціальної школи, її відмінність від загальноосвітнього закладу.
41. Чим визначається ефективність профорієнтаційної роботи та трудового навчання вчителя-дефектолога?
42. Реалізація корекційних цілей уроку в навчанні дітей з вадами інтелекту.
43. Охарактеризувати організацію та форми навчально-дослідної роботи студентів як засобу покращення їхньої професійної підготовки.
44. Розкрити сутність й показати місце корекційної роботи в професійній діяльності вчителя-дефектолога.
45. Розкрийте місце і роль корекційного педагога у суспільному розвитку. Назвіть функції педагога, охарактеризуйте його соціально-педагогічні якості та вміння.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

Основна

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. – К.: Рад. шк., 1988. – 128 с.
2. Висоцька А.М. Комунікативні вміння як фактор виробничої адаптації розумово відсталих старшокласників / Дефектологія – №1. – 1997. – С.13-18.
3. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / Под ред. В.В. Воронковой. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 416 с.
4. Дульнев Г.М. Основы трудового обучения во вспомогательной школе: Психолого-педагогическое исследование – М.: Просвещение, 1969. – 216 с.
5. Єременко І.Г., Мерсіянова Г.М. Навчання учнів допоміжної школи користуватися знаннями й уміннями. – К.: Рад. шк., 1971. – 136 с.
6. Кущенко І.В. Особливості засвоєння техніко-технологічних знань розумово відсталими учнями початкових класів. / Дефектологія. – 2006 – №1 – С.26-30.
7. Кущенко І.В. Психологічні особливості засвоєння техніко-технологічних знань учнями початкових класів допоміжної школи. – Автореф. дис. ...канд. психол. наук. К., 2007. – 22 с.
8. Ляшко В.В. Передумови становлення індивідуального стилю трудової діяльності в учнів початкових класів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. псих. наук. – К, 2012. – 20 с.
9. Мерсіянова Г.Н. Выполнение практических заданий учащимися вспомогательной школы. – К.: Рад. шк., 1985. – 86 с.
10. Мерсіянова Г.М. Вивчення професійної термінології на уроках праці в допоміжній школі / Дефектологія. – №1. – 1997. – С. 32-36.
11. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи / Дефектологія. – №1. – 2001. – С. 45- 47.
12. Мирский С.Л. Методика профессионально-трудового обучения во вспомогательной школе. – Просвещение, 1980. – 184 с.

13. Мирский С.Л. Трудовая подготовка учащихся и выпускников вспомогательной школы в новых экономических условиях / Дефектология. – 1994. - №4 . – С. 3-8.
14. Пинский Б.И. Формирование двигательных навыков у учащихся вспомогательной школы. – М.: Педагогика. 1977. – 128 с.
15. Профконсультаційна робота зі старшокласниками / Під ред. Б.О. Федоришина. — К.: Рад. школа, 1980. –160 с.
16. Разуван Е.И. Формирование делового общения у учащихся старших классов вспомогательной школы. / Дефектология. – 1989. – №3. – С. 36-40.
17. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. – М.: Просвещение, 1979. – 191 с.
18. Синев В.Н. Коррекция интеллектуальных нарушений у учащихся вспомогательной школы: Автореф. дисс. д-ра пед наук. М.: НИИД АПН СССР, 1988. – 45 с.
19. Стадненко Н.М., Іляшенко Т.Д., Борщевська Л.В., Обухівська А.Г. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників. – К.-Подільський: Абетка, 1998. – 144 с.
20. Стариченко Т.Н. Некоторые особенности экономических знаний и умений учащихся выпускных классов вспомогательной школы / Дефектология. – 1987. -№4. – С.22-27.
21. Татьянчикова І.В. Життєві орієнтації розумово відсталих старшокласників допоміжної школи // Дефектологія. 1997. – №4. – С.23-25.
22. Татьянчикова І.В. Особливості формування життєвих орієнтацій в учнів допоміжної школи. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 1999. – 20 с.
23. Товстоган В.С. Готовність розумово відсталих учнів до опанування робочих професій / Дефектологія. – 2000. -№2. – С.31-33.
24. Товстоган В.С. Стан сформованості професійно важливих якостей в учнів допоміжної школи / Дефектологія. – 2001. – №1. – С. 50-54.
25. Товстоган В.С. Методичне забезпечення професійного відбору у системі трудової підготовки учнів допоміжної школи: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. – К., 2002. – 18 с.
26. Турчинская К.М. Профориентация во вспомогательной школе. – К.: Рад.шк., 1976 – 139 с.
27. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання // Дефектологія. – 2002. - №2. – С.8-11
28. Щербакова К.В. Формирование графических навыков как средство коррекции практических трудовых действий учащихся младших классов вспомогательной школы. Автореф. дисс. ...канд. пед. наук . – К., 1977. – 23 с.

Допоміжна:

1. Аванесов В.О. Профессии в жизни человека // Школа и производство. - 1985. –.№ 2. - С. 57-58.
2. Боровський А.Б., Потапенко Т.М., Щекин Г.В. Система методів профориєнтації. – К.:МЗУУП, 1993. – 164 с.

3. Выготский Л.С. Собр. соч.: В 6 т. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – М.: Педагогика. 1983. – Т. 5. – 368 с.
4. Гіренко Н.А. Сенсорний розвиток учнів допоміжної школи в процесі трудового навчання: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.03. – К., 1996. – 24 с.
5. Гильбух Ю.З. Что такое техническое мышление // Школа и производство. - 1990. - № 3. - С. 20-24.
6. Гриншпун С.С. Интересы и склонности при выборе профессии // Школа и производство. - 1985. - № 6. - С. 53-58
7. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. – К.: Рад.шк., 1972. – 130 с.
8. Ібрагімова А.Р. Формування у розумово відсталих школярів умінь користуватися наочними засобами в практичній діяльності (на матеріалі трудового навчання). Автореф. дисс. канд. пед. наук. – К.: 2010. – 20 с.
9. Карцев И.Д. Физиологические критерии профпригодности подростков к разным профессиям / И.Д. Карцев, П.Ф. Халдеева, К.З. Павлович. – М.: Медицина, 1968. – 79 с.
10. Кириллова А.Г. Развитие самостоятельности учащихся вспомогательной школы в процессе конструирования швейных изделий // Дефектология. – 1986. - №3. – С.32-35.
11. Кулагин Б.В. Основы профессиональной диагностики / Б.В.Кулагин. – Л., 1984. – 136 с.
12. Коломинский Н.Л. Развитие личности учащихся вспомогательной школы / Н.Л. Коломинский. – К.: Рад.шк., 1978. – 88 с.
13. Корниенко А.А. Психологические особенности формирования у учащихся вспомогательной школы положительного отношения к производительному труду. Автореф. дисс. ...канд. психол. наук. М. – 1985. – 18 с.
14. Липа В.А. Психологические основы педагогической коррекции / В.А. Липа. – Славянск, 2001. – 232 с.
15. Марищук В.Л. Методика психодиагностики в спорте / В.Л. Марищук, Ю.М. Блудов, В.А. Плахтиенко, Л.К. Серова. – М., 1984.
16. Павлютенков Е.М. Профессиональная ориентация учащихся / Е.М. Павлютенков. – К., 1983. – 84 с.
17. Павлютенков Е.М. Управление профессиональной ориентацией в общеобразовательной школе: Метод. рекомендации для руководителей общеобразовательных школ / Е.М. Павлютенков. – Запорожье, 1987.
18. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. – К., 1980. Профконсультационная работа со старшекласниками / Под ред. Б.А.Федоришина. - К.: Рад.шк., 1980. - С. 39-53.
19. Профессиональная работа со старшекласниками / Под ред. Б.А. Федоришина. – К., 1980.
20. Прошицкая Е.Н. Использование учебных заданий при изучении раздела “Выбор профессии” // Школа и производство. - 1988. - № 6. - С. 13-17.
21. Прошицкая Е.П., Сизов А.Н. Внимание, память // Школа и производство. - 1989. - № 6. - С. 20.

22. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами: початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусичина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макаручк, В.І. Шинкаренко. – Київ, 2014. – 336 с.
23. Профессиональная ориентация учащихся / А.Д. Сазонов, В.Д. Симоненко, В.С. Аванесов, Б.И. Бухалов; под ред. А.Д. Сазонова. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
24. Система профориентационной работы со старшеклассниками / Под ред. Б.А.Федорошина. - К.: Рад.шк., 1988. – 34 с.
25. Чистякова С.Н. Классификация профессий // Школа и производство. - 1985. - № 5. - С.35-36.

Інтернет-ресурси

1. www.laboligo@yandex.ru
2. www.mon.gov.ua
3. www.ispukr.org.ua
4. www.ed.gov.ru
5. pedlib.hut.ru // pedlib.by.ru
6. kinder.ru
7. center.fio.ru/som
8. zankov.ru
9. postman.ru
10. ndce.ru/new/title.htm/
11. int-edu.ru/nachscool/
12. ito.edu.ru ito.bitpro.ru
13. fes.mto.ru
14. sputnik.mto.ru
15. suhin.narod.ru
16. childfest.ru
17. ioso/iip.net.net
18. forkids.ru
19. Дефектологический словарь www.defectology.ru
20. Основы специальной психологии: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л. В. Кузнецова, Л. И. Переслени, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. Л. В. Кузнецовой. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. - 480 с.
http://pedlib.ru/Books/3/0031/3_0031-1.shtml
21. Крок: клуб працівників спеціальної освіти <http://krok.org.ua>.
22. Корекційна освіта Херсонщини <http://corr.ks.ua>.

7. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Проблеми корекційної спрямованості навчання осіб з порушенням розумового розвитку.
2. Навчання, виховання, розвиток та корекція як єдиний педагогічний процес.
3. Найважливіші напрямки корекційно-виховного впливу в спеціальній школі.

4. Педагогічні умови реалізації принципу корекційної спрямованості навчально-виховного процесу у допоміжній школі.
5. Засоби корекційно-розвивальної спрямованості навчального процесу.
6. Педагогічні умови корекції розумової діяльності учнів з вадами інтелекту на уроках.
7. Корекційна спрямованість принципів навчання учнів з вадами інтелекту.
8. Можливості поєднання фронтальної й індивідуальної корекційної роботи з учнями на уроці.
9. Корекційні можливості новітніх навчальних технологій.
10. Психологічні проблеми корекційної роботи у допоміжній школі. Психологічні питання корекційної спрямованості навчання.
11. Зміст та методи вивчення учнів вчителями.
12. Формування позитивного ставлення до навчальної діяльності як умова правильної організації корекційної роботи з розумово відсталими учнями.
13. Розвиток і шляхи виховання пізнавальних інтересів учнів (на матеріалі різних навчальних предметів, залежно від віку дітей).
14. Засоби активізації розумових здібностей учнів на уроках.
15. Оптимізація спілкування з учнями на уроці.
16. Залежність ефективності навчання від нарощування успіхів дитини.
17. Здійснення опори на практичну діяльність учнів як засіб конкретизації їх уявлень і понять.
18. Оптимізація працездатності учнів на уроках.

Методичний аспект

19. Методичні шляхи і прийоми впровадження корекції у навчання.
20. Особливості структури уроку в допоміжній школі.
21. Здійснення охоронно-педагогічного режиму на уроках.
22. Методи виховання позитивного ставлення учнів до навчання.
23. Сутність і методика стимулювання учнів до самостійної організації своїх розумових дій при виконанні навчальних завдань.
24. Здійснення індивідуального і диференційованого підходу до учнів на уроках
25. Шляхи підвищення свідомості та активності учнів у навчанні.
26. Забезпечення міцності засвоєння знань.
27. Шляхи оптимального поєднання теоретичних знань з практичною діяльністю учнів.
28. Корекційна спрямованість використання наочності в процесі навчання учнів.
29. Корекційна спрямованість частково-пошукових дидактичних методів у роботі з старшокласниками.
30. Проблемні методи навчання як засіб корекції мислення учнів.
31. Розвиток мовлення дітей з вадами інтелекту на уроках спеціальної школи.
32. Методика корекції пізнавальної діяльності учнів на уроках (розглядати слід окремі психічні процеси з орієнтацією на навчальний предмет і вік дітей).

МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Товстоган В. С.

**СПЕЦМЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОГО
ВІДБОРУ ТА ПРОФОРІЄНТАЦІЇ**

*методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності «016 Спеціальна освіта»
денної та заочної форм навчання вищих навчальних закладів*

ISBN 978-617-7573-62-2
(електронне видання)

Підписано до видання 03.12.2018 р. Формат 60×84/16.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 2,24. Обл.-вид. арк. 2,41.

Замовлення № 1000.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи: серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.

видано Управлінням у справах преси та інформації.

Адреса: 73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2,
тел. (050) 133–10–13, e-mail: printvvs@gmail.com, vish_sveta@rambler.ru